

радчих служб, які предметно працювали б у напрямі технологічної допомоги ОСГ у веденні господарства, застосування передового досвіду. Відсутня й ефективна система довгострокового кредитування господарств населення. Вирішення зазначених проблем сприятиме суттєвому підвищенню ефективності діяльності ОСГ.

Література:

1. Балаш Л.Я. Стан та перспективи розвитку особистих селянських господарств // Тези доп. V держ. наук.-практ. конф. "Аграрна наука – виробництву". – Біла Церква, 2006. – С.64-65.
2. Збарський В.К. Тенденції розвитку особистих селянських господарств / В.К. Збарський, П.К. Канінський // АгроІнком. – 2008. – №5-6. – С. 56-61.
3. Експрес-випуск «Особисті селянські господарства України станом на 1 січня 2009 р.» від 19.03.2009 р. № 61.
4. Експрес-випуск «Особисті селянські господарства України станом на 1 січня 2010 р.» від 18.03.2010 р. № 63.
5. Мельник Л.Ю., Макаренко П.М. Сутність аграрних домогосподарств та їх основні економічні характеристики // Економіка АПК, - 2007. - № 3. - С. 3-10.
6. Месель-Веселяк В.Я. Організаційно-економічні умови розвитку аграрного виробництва в Україні / Економіка АПК. - 2010. - №9. – С.5.
7. Онищенко О. Господарства населення: підсумкові оцінки, прогнози / О. Онищенко // Економіка України. – 2003. – № 3. – С. 59-69.
8. Чорна Ю.М. Особисті селянські господарства серед суб'єктів власності і господарювання в аграрній сфері економіки // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. - № 3. – С. 76-80.

Рецензент: д.держ.упр., професор Лозинська Т.М.

УДК: 631.158:638.310.84

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Нагаєв В.М., д.пед.н., професор

Харківський національний аграрний університет ім. В.В.Докучаєва

Розглянуто теоретичні, методичні та методологічні аспекти процесу формування професійної компетентності спеціалістів сільськогосподарського виробництва в умовах управління навчально-творчою діяльністю студентів. Запропоновано професійно-кваліфікаційну модель майбутнього фахівця аграрної сфери як творчої особистості.

The theoretical, methodical and methodological aspects of process of forming of professional competence of specialists of agricultural production are considered in the conditions of management of students educational-creative activity. The professionally qualifying model of future specialist of agrarian sphere is offered as creative personality.

Постановка проблеми. В умовах багатоукладності сільського господарства України, фахівці-аграрії повинні мати не лише фундаментальні знання в галузі технології виробництва і переробки продукції рослинництва та тваринництва, але й володіти розширеною сферою управлінської діяльності, яка враховує знання та досвід у галузі права, ринкової економіки, психології та менеджменту, інформаційних технологій; бути носіями високих культур-

них і моральних принципів. При цьому кадри сільськогосподарського виробництва мають поєднувати фундаментальну наукову і практичну підготовку, досконало володіти спеціальністю, постійно удосконалювати свої знання та поширювати суспільно-політичний світогляд, вміти на практиці застосовувати принципи наукової організації праці, володіти передовими методами управлінської діяльності [7; 12].

Особливістю управлінської діяльності фахівців-аграріїв є її специфічно виражений творчий характер, пов'язаний з постійним пошуком і розв'язанням завдань, на які не завжди можна знайти відповіді, керуючись тільки досвідом. На сьогодні, є очевидною неможливість створити універсальну організаційну теорію управління, оскільки управлінська праця залишається специфічним видом творчої діяльності. За цих умов управління виробництвом здійснюється через активізацію людського фактора (вплив на діяльність підлеглого працівника) з метою спрямування виробничих відносин на підвищення ефективності виробництва. Це положення доводить необхідність удосконалення професійно-кваліфікаційної моделі майбутніх фахівців аграрної сфери та формування в них творчого управлінського досвіду як освітнього результату.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для визначення компонентної структури моделі професійно-творчої компетентності сучасного фахівця аграрної сфери розглянемо інтегральну характеристику змісту управлінської діяльності – професійну компетентність. Компетентність – це об'єктивна категорія, яка фіксує суспільно визнаний комплекс певного рівня знань, умінь, навичок, ставлень тощо, які можна застосовувати в широкій сфері діяльності людини [13]. О.А. Грішнова поєднує професійну компетентність з поняттям «кваліфікація працівника», яку визначає як сукупність загальної і спеціальної професійної освіти людини; необхідних знань, умінь, практичних навичок та виробничого досвіду для виконання у даних організаційно-технічних умовах певних видів діяльності визначеної складності [5, с. 93]. Узагальнюючи різні наукові підходи можна констатувати, що компетентність – складне й багатогранне явище, яке характеризує здатність людини застосовувати знання та вміння у різноманітних соціальних, професійних ситуаціях, кваліфіковано виконувати певну діяльність, зокрема професійну. На підставі наведених вище визначень висновуємо, що компетентність повинна відповідати певним напрямам (галузям) професійної діяльності людини і мати структурно-функціональну побудову у вигляді моделей компетентності фахівців.

На основі аналізу виробничої діяльності кадрів аграрного профілю Й. С. Завадським визначено особливості критеріїв професійної діяльності фахівців-аграріїв Японії, США, України [6, с. 107]. Дослідником визначено, що фахівців аграрної сфери об'єднують такі критерії професійної компетентності: творча спрямованість, поєднання спеціалізації і широкопрофільних знань, висока кваліфікація і здібності до навчання співробітників, уміння працювати у колективі. Таким чином, можна констатувати, що одним з істотних аспектів, які визначають можливість досягнен-

ня якісно нового рівня професійної підготовки фахівців-аграріїв є запровадження моделі їхньої креативної підготовки шляхом активізації навчально-творчої діяльності студентів вищих навчальних аграрних закладів.

Постановка завдання. Мета статті полягає в обґрунтуванні компонентів професійно-творчої компетентності сучасних фахівців аграрної сфери на основі розробки інваріантної моделі технологізації процесу підготовки кадрів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні існує досить широка розбіжність у підходах до визначення професійних якостей, яких вимагають від особистості фахівця-аграрія. Безсумнівно, що всі вони прагнуть якнайповніше відтворити універсальний характер управлінської діяльності та самої професії керівника і його особистості. Однак, в умовах ринку, діяльність керівників сільськогосподарського виробництва істотно ускладнюється. Тому П. Вейл визначає як найбільш значущі такі якості керівника, як творча спрямованість, інтелект, вміння приймати оперативні рішення, працювати у стресових ситуаціях, розвивати в собі здатність до управління та самоуправління [3, с. 34]. На основі зазначеного вище вважаємо, що однією з головних засад формування творчих професійних здібностей фахівця аграрної сфери є необхідність розвитку його лідерських якостей. Вважається, що лідерський вплив визначається трьома основними складниками: високі професійні навички, організаційні здібності і особисті (морально-психологічні) якості. Крім того, ефективного керівника-лідера має відрізняти система творчої спрямованості, насамперед: творча обдарованість, високий рівень інтелекту, харизматичність, ініціативність, впевненість у своїх силах та ін.

Реалізація лідерських якостей фахівців-аграріїв неможлива без творчого прояву мистецьких здібностей в управлінні сільськогосподарським виробництвом. У даному випадку мистецтво управлінської діяльності являє собою імпровізацію лідерських і професійних здібностей, що визначає творчу особистість. Діяльнісні характеристики мистецтва управління можуть проявлятися, формуватися і відточуватися поступово, упродовж життя. Не випадково Ф. Тейлор розглядав мистецтво управління як еволюцію, а не винахід. Мистецтво управління комплексно характеризує творчу професійну діяльність, яка відбиває роль індивідуальних якостей фахівця-аграрія і стиль його роботи. Саме із творчо обдарованих кадрів слід сформувати вкрай потрібний Україні корпус професійних керівників-лідерів, спеціалістів аграрної сфери.

Аналізуючи результати досліджень інституту діагностики здібностей до управління (м. Гамбург, Німеччина), Г. Борман сформував систему найважливіших професійних якостей менеджера які, на нашу думку, також можуть бути використані фахівцями аграрної сфери. Основні з них: розумові здібності (творче мислення, аналітичність розуму, здатність давати оцінку); соціальна адаптивність (комунікабельність, сила переконання, наполегливість, вміння співпрацювати в колективі); ставлення до працівників (зацікавленість, формування мотивації до праці, надійність, вміння спілкуватися); ставлення до роботи (ініціативність у прийнятті рішень, здібності до планування та прогнозування, вміння організувати і контролювати, сприйняття нового) [2]. Підтверджуючи останнє, І.В. Гавриш також доводить необхідність розвитку у майбу-

тніх фахівців навичок інноваційного пошуку [4]. Готовність до інноваційної діяльності автором розглядається як передумова досягнення високого рівня творчого досвіду і, як наслідок, професійної підготовки кадрів.

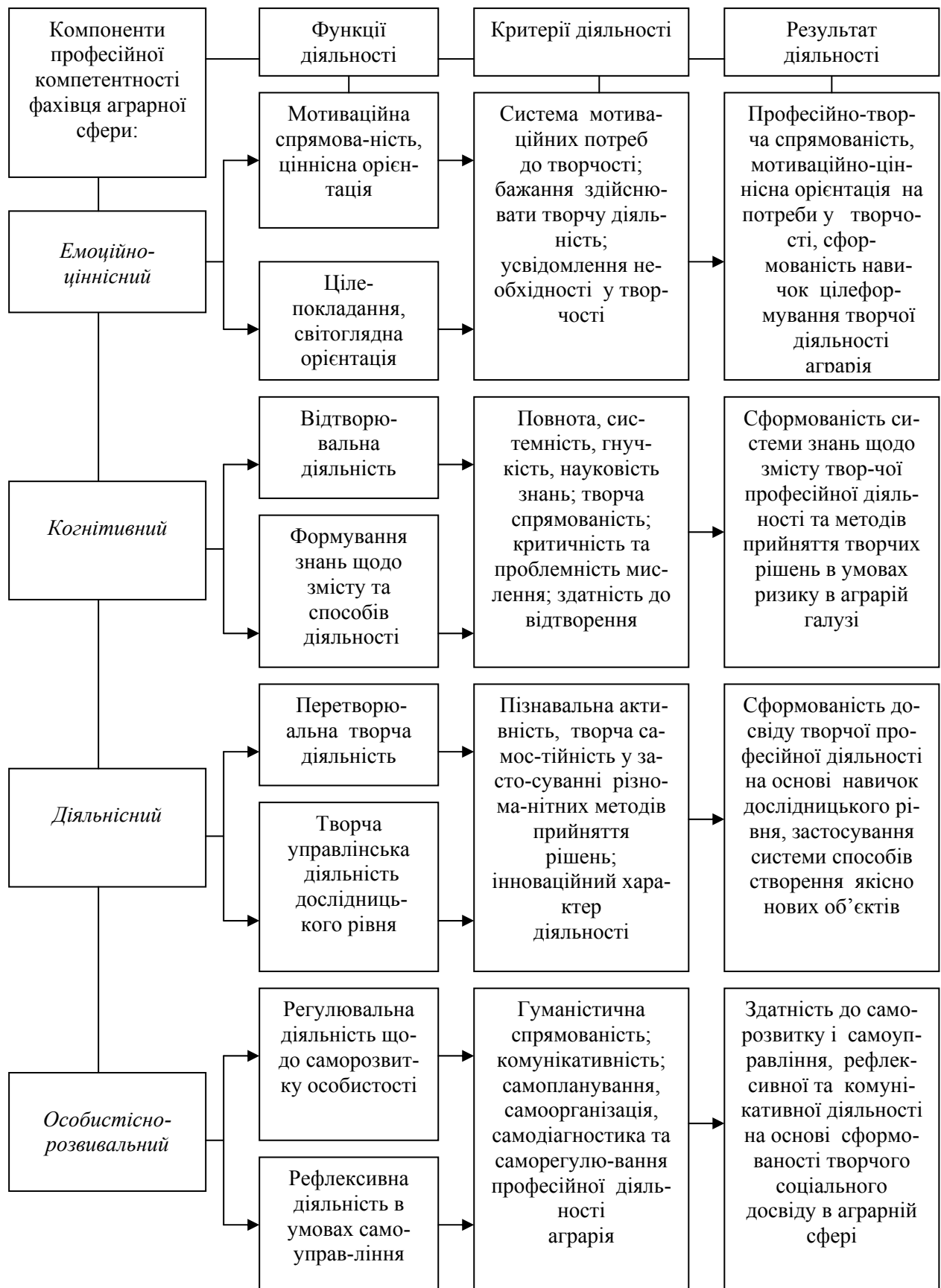

Рис. 1. Модель професійно-творчої компетентності фахівця-аграрія

На рис. 1 наведено модель професійно-творчої компетентності фахівця аграрної сфери як творчої особистості за критерієм сформованості творчого досвіду, яка визначає цілі і зміст навчально-творчої діяльності в системі підготовки кадрів сільськогосподарського виробництва.

Аналіз компетентнісного підходу у дослідженнях С.А. Алифанова, Й.С. Завадського, С.М. Іванюти, П.Г. Лузана, Г.Є. Мазнева, Л. І. Михайлової, В.І. Свистун [1; 6–11] дозволив визначити складники професійно-творчої компетентності майбутнього фахівця аграрної сфери і, на цій основі, розробити відповідну модель його виробничої діяльності за критерієм сформованості творчого досвіду.

На основі проведеного аналізу можна висловити, що професійна компетентність фахівців аграрної сфери є інтегративним утворенням, яке забезпечує ефективність здійснення творчої професійної діяльності в системі виробничих відносин та передбачає усвідомлене розуміння цінності творчого компоненту професійної діяльності, опанування когнітивним компонентом, уміннями і навичками управління та самоуправління для збагачення змісту творчого професійного досвіду.

Модель професійно-творчої компетентності фахівця-аграрія розуміємо як інтегративну структуру, складниками якої є такі компоненти: емоційно-ціннісний (мотиваційні потреби, інтереси, цілі та цінності творчої діяльності); когнітивний (повнота, системність, гнучкість знань, їх науковий характер, творча спрямованість знань); діяльнісний (пізнавальна активність, творча управлінська діяльність, уміння і навички вирішувати творчі завдання, лідерські здібності, мистецтво управління); особистісно-розвивальний (здатність до саморозвитку, уміння і навички самоуправління та рефлексивної діяльності, гуманістична спрямованість особистості).

Враховуючи державні вимоги до професійної компетентності керівників і спеціалістів сільськогосподарського виробництва, визначених у ОКХ та ОПП, можна запропонувати адекватні функціональні моделі діяльності фахівців аграрного профілю відповідних професійних груп на рівні сформованості їхнього творчого професійного досвіду.

Висновки. На основі аналізу змісту виробничих процесів у галузі сільськогосподарського виробництва доведено, що специфічною ознакою професійної діяльності фахівців-аграріїв є її творчий, управлінський характер. Творча спрямованість і лідерські здібності є невід’ємними рисами керівників і спеціалістів сільськогосподарського виробництва. При цьому творча спрямованість фахівців-аграріїв є основною передумовою їхніх високих професійних, організаторських і особистих якостей. На цій основі визначено структурні компоненти моделі професійно-творчої компетентності фахівця аграрної сфери як творчої особистості: емоційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, особистісно-розвивальний. Наведені вище положення дають підставу для подальшого дослідження даного проблемного напрямку на основі моделювання видів виробничої діяльності кадрів аграрного профілю в умовах розвитку багатуокладної економіки АПК.

Література:

1. Алифанов С.А. Основные направления анализа лидерства / С. А. Алифанов // Вопросы психологии. – № 3, 1991. – С. 90-97.
  2. Борман Г. Менеджмент / Борман Г., Воронина Л., Федерман М. – Гамбург, 1995. – 765 с.
  3. Вейл П. Искусство менеджмента. Новые идеи для мира хаотических перемен / П. Вейл. – М., 1993. – 159 с.
  4. Гавриш И. В. Формирование теоретической готовности к инновационной деятельности как одно из условий педагогического творчества / И. В. Гавриш // Творческая самореализация личности в контексте профессионально-педагогической культуры : матер. Всерос. научн.-практ. конф. – Белгород : БелГУ, 2001. – С. 85-88.
  5. Грішнова О. А. Людський капітал: Формування в системі освіти і професійної підготовки / О. А. Грішнова. – К. : Знання, 2001. – 254 с.
  6. Завадський Й. С. Менеджмент : підручник / Й. С. Завадський. – Т.1. – К. : УФІМБ. – 1998. – 542 с.
  7. Іванюта С.М. Професійно-кваліфікаційна модель менеджера сільськогосподарського формування / С. М. Іванюта // Науковий вісник національного аграрного університету. – К., 2001. – № 44. – С. 30–33.
  8. Лузан П. Г. Теорія професійної підготовки спеціалістів / П. Г. Лузан, П. М. Решетнік, Н.С. Журавська. – К. : Вид-во НАУ, 2003. – 130 с.
  9. Мазнєв Г. Є. Деякі аспекти проблеми підготовки менеджерів // Ринкова трансформація економіки АПК / Г. Є. Мазнєв / Соціально-економічні проблеми розвитку села : кол. монографія у чотирьох частинах : Ч. 1. ; за ред. П. Т. Саблука, В. Я. Амбросова, Г. Є. Мазнєва. – К. : ІАЕ, 2002. – С. 52-55.
  10. Михайлова Л. І. Економічні основи формування людського капіталу в АПК / Л. І. Михайлова. – Суми : Видавництво „Довкілля”, 2003. – 326 с.
  11. Свистун В. І. Управлінська компетентність фахівців-аграрників : сучасні тенденції та основні напрями формування / В. І. Свистун // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2005. – № 2. – С. 103–110.
  12. Шпикуляк О. Г. Менеджмент і здійснення кадрової політики аграрного підприємства / О. Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2004. – № 12. – С. 23–28.
  13. Nordhaund O. Human Capital in organizations : competence, training and learning. – Oslo : Scandinavian University Press, 1993. – 278 p.
- Рецензент: д.держ.упр., професор Лозинська Т.М.*

УДК 631.173.2:631.11

ПРОБЛЕМИ ОНОВЛЕННЯ МАШИННО-ТРАКТОРНОГО ПАРКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Непочатенко А.В., здобувач

Білоцерківський національний аграрний університет

У статті висвітлено сучасний стан машинно-тракторного парку сільськогосподарських підприємств України та досліджено основні проблеми його оновлення.

In article the current state of machine-tractor park of the agricultural enterprises of Ukraine is considered. It is investigated principal causes of problems of its updating.

Постановка проблеми. Ефективного розвитку аграрного виробництва можна досягти лише на основі широкого використання нової сучасної техніки, яка дає змогу впровадити найсучасніші та перспективні технології у сільськогосподарське виробництво.